

Buitenkunst Den Haag: Rondje Centrum

Start: Lange Vijverberg hoek Gevangenpoort

Eind: Lange Voorhout

🕒 1,5 uur lopen

INTRO

Met meer dan 550 kunstwerken is de stad Den Haag eigenlijk één groot openluchtmuseum. Alle beelden staan gewoon op straat. Dag en nacht voor iedereen gratis toegankelijk. Op de website Buitenkunst Den Haag (bkdh.nl) is achtergrondinformatie over elk van deze sculpturen te vinden. Nooit eerder opgevallen dat er in de hofstad zoveel kunst in de publieke ruimte te zien is? Ter kennismaking een wandeling langs een kleine twintig beelden die samen de rijkdom van de collectie Buitenkunst Den Haag tonen. In circa 1,5 uur loop je langs de meest uiteenlopende kunstwerken in het centrum van de stad. Sommige zijn vast bekend, tijd om de andere te leren kennen!

HOE WERKT HET?

We hebben de hele route voor je op de kaart uitgestippeld, de kunstwerken gemarkeerd en steeds een heel korte toelichting per beeld toegevoegd. Wil je meer weten van een kunstwerk in de route? Kijk dan op bkdh.nl en zoek op titel, straat of kunstenaar.

De start is op de Lange Vijverberg schuin tegenover de Gevangenpoort en de wandelroute is linksom. Op zich kun je op elk gewenst moment aanhaken, maar voor het beste zicht op de beelden is het wel handig om de nummers te volgen.

De wandeling voert je langs 18 kunstwerken. Let wel: in het centrum alleen al bevinden zich meer dan 170 beelden. Tijdens het lopen passeer je er dus nog veel meer. Wil je daar meer over weten? Kijk op de website bkdh.nl.

www.bkdh.nl

Stroom
Den Haag

Butenkunst Den Haag: Rondje Centrum

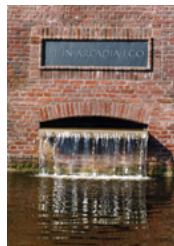
Start: Lange Vijverberg schuin tegenover de Gevangenpoort

www.bkdh.nl

- 1. START: Et in Arcadia Ego
- 2. PALEIS NOORDEINDE: Ruiterschild Willelm van Oranje
- 3. Wilhelminamonument
- 4. PLAATS: Standbeeld Johan de Witt
- 5. VIENDEN: Viendinnen
- 6. GROTE MARKT: Haagse Harry
- 7. DE BIENKORF: Bouwbeeldhouwkunst de Bienkorf
- 8. FABIJN WAARSEN PLEIN: Joods monument
- 9. DUTCH MECHANISMS: Dutch Mechanisms
- 10. CLIOPLEIN: Per Adriano
- 11. ECHO: Echo
- 12. GERRY DE KRAAI: Gerry de Kraai
- 13. INTERNATIONAAL HOMOMONUMENT: Internationaal Homomonument
- 14. HOGE RAAD: Rechtsgeleerden
- 15. WALL PAINTING NO 294: Wall Painting no 294
- 16. THORBECKE MONUMENT: Thorbecke monument
- 17. FLANEUR: Flaneur
- 18. END: Flaneur

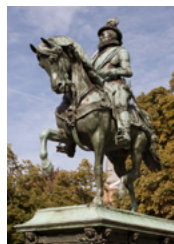
Buitenkunst Den Haag: Rondje Centrum

Start: Lange Vijverberg schuin tegenover de Gevangenpoort. Wandeling 1,5 uur.

1. *Et in Arcadia Ego* Ian Hamilton Finlay, 1998

Om dit verborgen kunstwerk in het hart van de stad te ontdekken moet je je naar de kade-muur van de Hofvijver kijken ter hoogte van de Gevangenpoort. Met een waterdrempel en een poëtische tekst gebeiteld in hardsteen markeert kunstenaar Finlay de monding van de eeuwenoude Haagse Beek. Zo roept hij middenin de stad het paradijselijke landschap van toen in herinnering.

2. *Ruitersstandbeeld Willem van Oranje* Emile de Nieuwerkercke, 1845

In het centrum van regeringsstad Den Haag struikel je bijna over de eerbetonen aan belangrijke mannen. Dit is het oudste kunstwerk in de stad. Bovendien is het het eerste ruitersstandbeeld in Nederland. De Franse beeldhouwer De Nieuwerkercke stelt Willem van Oranje voor als militair heerser hoog te paard. Zo werd ook in de klassieke oudheid absolute macht verbeeld. Hoe anders is dat bij het Wilhelminamonument even verderop.

3. *Wilhelminamonument* Charlotte van Pallandt, 1987

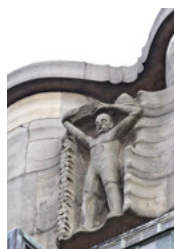
Een eeuw na het eerste ruitersstandbeeld van Nederland is een eerbetoon aan een staats-hoofd geen machtig heerser hoog verheven boven het gewone volk meer, maar een vorstin met beide voeten op de grond. Van Pallandt zet koningin Wilhelmina met louter houding en volume neer. Net als een cabaretier met een oogopslag of gebaar een persoon typeert. Het eindresultaat is bijzonder schetsmatig en toch onmiskenbaar Wilhelmina.

4. *Standbeeld Johan de Witt* Fre Jeltsema, 1918

Niets aan deze keurige man doet vermoeden dat hij samen met zijn broer Cornelis door een woedende menigte Oranjeaanhangers gruwelijk is gelycht. Reden: de broers verhieven hun stem toen Willem III in 1672 als Oranjetele tegen alle afspraken in toch stadhouder van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werd. Dat Johan de Witt veel voor Nederland heeft betekend, werd pas begin 20e eeuw erkend. Daarom toen alsnog dit standbeeld.

Loop voorbij het Buitenhof en sla na café Dudok rechtstaf de Passage in. Ga via dit prachtige overdekte 'warenhuis' uit 1885 naar de Bijenkorf aan de Grote Marktstraat.

5. *Bouwbeeldhouwkunst de Bijenkorf* diverse kunstenaars, 1924-1926

Hoog boven de krioelende mensenmassa en de schreeuwende reclames zie je een uitzonderlijke gevel. De golvende façade van de Haagse Bijenkorf lijkt zelf wel gebeeldhouwd. Architect Piet Kramer werkte graag met kunstenaars. Reliëfs in natuursteen van beroemde beeldhouwers als Hildo Krop en John Raedec-

ker smolt hij samen met zijn bakstenen façade tot een totaalkunstwerk. Uiteraard is ook het motief van de bijenkorf daarin terug te vinden. Zie jij waar?

6. *Haagse Harry* Marnix Rueb, 2016

In campingsmoking en met mat staat hier de onvervalste Haagse Harry. De ooit door Marnix Rueb voor een strip in het leven geroepen ras-Hagenees: grofgebekt, maar doodgoed. Na het vroegtijdig overlijden van de stripteekenaar is deze meer dan levensgrote, keramieken versie van Harry vervaardigd. Als eerbetoon. Geestig detail: Harry staat boven op het dak van de tramtunnel waar hij in zijn strips fel tegenaan schopte.

Keer om en loop via nummer 7 terug de Grote Marktstraat in. Sla bij de HEMA rechtsaf.

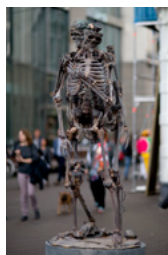
7. *Vriendinnen* Tony van der Vorst, 2017

Lekker samen de stad in. Zo zien deze twee jonge moslima's eruit. Tientallen meiden lopen dagelijks in het centrum van Den Haag rond. Zelden zie je hen echter in een sculptuur terug. Beeldhouwer Tony van der Vorst zet met de vriendinnen juist alle vrouwen op een voetstuk. Het werk maakt deel uit van De Beeldengalerij van Peter Struycken: een assenstelsel van veertig sokkels met veertig beelden. Om de 25 meter één.

8. *Joods monument* Anat Ratzabi e.a., 2018

Voor de Tweede Wereldoorlog was dit plein het kloppende hart van de Joodse buurt in Den Haag. Ter nagedachtenis aan de ruim 12.000 vermoorde Haagse Joden zijn hier in 2018 maar liefst vier gedenktekens samengebracht: het *Amalek-monument* van Dick Stins dat samen met de plaquette *Rachel weent* van Theo van der Nahmer, is opgenomen in het Joods Monument van Anat Ratzabi én het Joodse Kindermonument van Sara Behamou en Eric de Vries achter je.

9. *Dutch Mechanisms* Folkert de Jong, 2016

Deze twee beeldschone, bronzen skeletten verwijzen naar de in 1672 gelychte gebroeders De Witt. Elders in de wandeling kom je een standbeeld van Johan de Witt tegen. Het enige dat er van de broers bewaard is gebleven, is een tong en een wijsvinger. Folkert de Jong verwerkte een 3D-scan daarvan in deze skeletten (goed kijken en je ziet ze). Hij ziet dezelfde mechanismes toen én nu. Macht en populisme maken objectief inzicht in de tijd troebel.

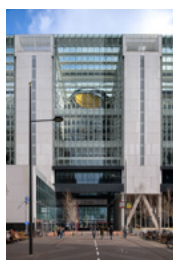
Steek het Spui over en loop rechtdoor tot aan de Muzentoren. Loop daar omheen voor nummer 10.

10. *Per Adriano* Igor Mitoraj, 1993

Muzen en maskers. Op het Muzenplein middenin De Resident bevindt zich een reusachtig masker. Het is een attribuut van Thalia, de godin van de komedie en een van de negen Griekse muzen van kunst en wetenschap. Net als de omringende woningen en kantoren van deze buurt is dit beeld geënt op de klassieke oudheid. Kunstwerk en architectuur versterken elkaar. Om die reden is dit kunstwerk aangekocht en heeft het hier een plek gekregen.

Neem achter het beeld de trap. Houd rechts aan op het Clioplein en daal vervolgens af naar de Turfmarkt. Beneden linksaf richting Centraal Station. Liever geen trappen? Loop terug naar de Muzentoren en dan linksaf richting station.

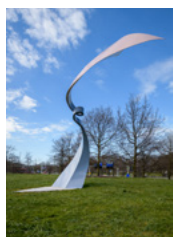
11. *Echo* Zoro Feigl, 2017

Hoog in het witte gebouw waar je naartoe loopt, hangen vier zilverkleurige ringen met in het midden een reusachtige gouden schaal. Met een beetje geluk staat het motortje van dit kunstwerk aan en bewegen de onderdelen onafhankelijk van elkaar. Zoro Feigl laat je natuurwetten voelen. *Echo* zoekt telkens naar een nieuwe balans. Met de zon erop toont dat als pure poëzie. Als je in de onderdoorgang richting CS omhoogkijkt, levert dat ook een schitterend schouwspel op.

12. *Gerry de Kraai* Henk Rijzinga, 1989

Groot en gitzwart komt hij op je afgevlogen: Gerry de Kraai. Beeldhouwer Henk Rijzinga stelde hem samen uit houten latten en stokken en een blik zwarte verf. Oorspronkelijk een protest tegen het afschaffen van een regeling voor kunst, sinds 1989 als een markante verschijning hier hoog op een paal.

13. *Internationaal Homomonument* Theo ten Have, 1993

Als je je profileert als Internationale Stad van Vrede en Recht, dan mag een homomonument natuurlijk niet ontbreken. Daarom kreeg de Haagse beeldhouwer Theo ten Have de opdracht van het stadsbestuur voor een gedenkteken. Ter herinnering aan de slachtoffers van discriminatie, maar vooral ook om homoseksualiteit in de openbare ruimte zichtbaar te maken. Dat lukt aardig met deze dynamische krul in lichtroze en blauw.

14. *Wall Painting no.294* Jan van der Ploeg, 2010

De entree van het Ministerie van Financiën is op een wel heel bijzondere manier gemarkeerd. De kleuren voor het abstracte patroon koos Van der Ploeg intuïtief. Je moet er echt onder of dichtbij gaan staan om het overdonderende ruimtelijke effect ervan te kunnen ervaren. Geen groter verschil denkbaar dan met de statige bronzen beelden aan de overkant van de straat.

15. *Rechtsgeleerden zes beeldhouwers, 1938*

Strak op een rij zitten hier zes invloedrijke, Nederlandse rechtsgeleerden voor het gebouw van de Hoge Raad. En hoewel deze wijze mannen in de 16, 17e en 18e eeuw leefden, kun je dat niet altijd aflezen aan de manier waarop zij door zes vooraanstaande Nederlandse beeldhouwers in 1938 zijn weergegeven. Kijk naar die koppen en hoe de heren erbij zitten. Als je ze met elkaar vergelijkt, komen die bronzen individuen tot leven.

16. *Thorbeckemonument* Thom Puckey, 2017

Dat was een bewuste keuze om staatsman Thorbecke uit te laten kijken op het Torentje aan het Binnenhof. Vanuit zijn marmeren, 19e-eeuwse werkkamer op de hoge sokkel houdt de grondlegger van onze parlementaire democratie ons dagelijks in de gaten. De beeldhouwer heeft aan het tafereel een eigentijdse overlegsituatie in roestvrijstaal toegevoegd. Je eigen spiegelbeeld in de glimmende sokkel maakt je van kijker plotseling deelnemer.

Loop rechtdoor de Hoge Nieuwstraat in. Daar de eerste steeg rechts.

17. *Reliëf-stenen* Matt Mullican, 2008

Het lijkt wel codetaal. In deze steeg liggen vier hardstenen tegels – je ziet ze bijna niet – waarin wonderlijke tekens zijn uitgehakt. Soms doen ze denken aan logo's, soms aan pictogrammen of wiskundige figuren. Gebaseerd op beeldtaal zoals wij die in de (semi)openbare ruimte gebruiken, heeft de Amerikaanse kunstenaar Mullican een heel eigen tekensysteem ontwikkeld. Bij het ontcijferen van zijn kosmologie loop je telkens vast. Dat maakt het werk misschien wel extra intrigerend.

Steek aan het eind van de steeg het Lange Voorhout schuin rechts over. Voor nummer 42 staat het laatste beeld van de wandeling.

18. *Flaneur* Theo van der Nahmer, 1968

“Goedemorgen, mevrouw, meneer”. Je hoort het deze heer tijdens zijn dagelijkse wandeling zo zeggen. Heel hoffelijk neemt hij zijn hoed erbij af. Krantje onder de arm, stok in de hand flaneert hij over het statige Lange Voorhout. Het bronzen beeld is een eerbetoon aan Eduard Elias die onder het pseudoniem *Flaneur* in dagblad *Het Vaderland* schreef over Haagse Zaken. Hoe anders is deze keurige Hagenaar, dan de Haagse Harry verderop in deze wandeling!